

סוף זמן קר"ש

עש"ק וישב

8:54

עש"ק מקץ 8:58

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה
בנדוי הוא כל ההוא יומא
(זוה"ק בלק קפ"ז)

מבן עיינות התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרישת וישב

מוס' יומא כו: עד כח.

פרישת מקץ

מוס' יומא כח: עד ל.

בריש מסי יומא אנו רואים כמה שמירה
היה צריך להכין שלא יבא לידי טמאת, אף
בחינו מוקדם המוקדם ביותר, וטמאים
כמה שמירה צריכים בשעה שיוצאים
מיוקיים הטמאים, וזה א"א רק במח התורה
מרבירי רבני שליט"א פסוקי מסי מנות

ב"ה

כ"ד כסלו תש"ע

וישב-חנוכה

שנה י"ב גליון י"א (תצ"ב)

טוב טעם

טעם לאהבת יעקב ליוסף כי בן זקונים הוא לו

הנה קשיא לי איך נשא יצחק אבינו בן מ' שנה ויעקב אבינו בן פ"ד שנה הלוא ב"נ מצווה על פיר עד שעת מתן תורה וזמן פיר הוא בן כ' ויותר קשה על אברהם אבינו שהיה הראש לזרוזין ומינ' ילפינן זרוזין מקדימין מצפרא ואיך לא נודדו ליתן לבנו אשה בזמן מצוותו, והיה אפשר לדחות דעפ"י הדיבור עשאו שידעו שעדיין לא נולדו זיווגם, אמנם בדרי המדרש שהביא רש"י ז"ל בחומש על הפסוק אחר הדברים האלה ויגד וגו' אפחרי הרהורי הדברים כן שהיה אברהם מיצר שלא נשא אשה לבנו וא"כ קשה מתחילה מאי קסבר, ונראה דטעמם דיעקר חפצם היה להוליד בנים זרע קודש שיקרא בהם שמם ולכן המתינו עד שישתקע רתיחת הדם והמיית הטבע ויתעלו ויתקדשו ביתר שאת ועזו ועייזו גם בניהם אתריהם היו קדושים והגונים.

שירת מהר"ם שיק אבן העזר תשובה א'

למה הפשיטו כתונת התחתון קודם העליון

ויפשיטו את כתונת את כתונת הפסים אשר עליו. יליד כפל את כתונתו את כתונת הפסים ורש"י פירש כתונתו הוא כתונת התחתון וקשה וכי הפשיטו התחתון קודם העליון. ונ"ל כי זה כתונת הפסים היה עשו עם שמות הקדושים שלא יכול אדם לשלוט בו בהיות הכתונת עליו וע"כ הפשיטוהו תחילה, אך גם להפשיטו וליגע בו נתייראו השבטים ע"כ לא נגעו בכתונת הפסים כלל אלא הפשיטו כתונת התחתון ועייזו נגד העליון עמו, והיינו ויפשיטו את כתונתו עם כתונתו התחתון הפשיטו העליון שעליו.

חתם סופר

אריכות הלשון שאמר יוסף לשר המשקים

כי גנוב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אותי בבור. יש לדקדק למאי אמר שנגנב מבית העברים, וגם אינו מובן לשון שמו שהוא לשון רבים, ואולי שסבר שאף שיעלהו מן הבור מפני שלא יאה ברור שעשה מאומה, מי"מ יחזיקו פוטיפד לעבד מפני שקנה אותו, ע"כ אמר כי אין הקנין כלום כי לא מכר א"ע לו, וגם הקנין מיד אחיו היה שלא כדון ואין הקנין כלום, ובאמת משמעות הכתוב וימשכו ועלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף לישמעאלים, היינו שהאמינו הישמעאלים שבידם למכור אותו מפני שראו אותו תפוס תחת יד אחיו בבור, אבל הוא אמר שהכל היה בגניבה הן מה ששמו אותי בתחילה בבור והן עתה, ע"כ לא היה המכירה כלום, וגם פה לא עשה מאומה לכן ראוי שתוציאני מן הבור לחירות, מזה ניכר שנאת שר המשקים אליו שהרי לא מילא שאלתו ואמר נער עברי עבד לשר הטבחים היפוך שאלתו.

פנים יפות

בכל יום ממדריגה למדרגה, ויגיע למעלת השלום שלימות אמיתית, אבל לך בשלום משמע שיהיה הליכתו עם השלום אשר הוא עתה בו ולא ישיג שלימות יותר, כי במתים חפשי (שבת ל' ע"א) כיון שמת אדם נעשה חפשי מתורה ומצוה, ח"ש הגם כי שלום יביעון חרבות בשפתותיהם, ולא יכלו לאמר לו לך שלום אלא לך בשלום, וכונתם היה לפתוח פה לשטן.

ברית שלום

הי' ראוי לנו

המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו. יתכן על דרך משל, אחד רצה מבני עירו למנותו לרב בעיר, וילך אל שר העיר להכריח את אנשי העיר למנותו לרב אחרי שהוא משתדל להכריחו בעל כרחו, ואם הוא באמת ראוי לעטרת הרבנות, הלא מהראוי שאנחנו שנשדל לבקשו להיות לרב עלינו, כן אמרו חז"ל, הרוחף אחר הכבוד, הכבוד בורח ממנו, והרצה להיות מלך, צריך להיות חביב בעיני המדינה שיבקשו ממנו ברצונם הטוב להיות מלך עליהם, והנה האחים ראו כי יוסף מוציא דיבה עליהם לאביו, וגם מהחלומות שלו שפטו כי הם מהרהורי לבו שמהרהר כל היום (בברכות נ"ה ע"ב), מסתמא רצונו למלוך עליהם בעל כרחם, ויעקב יכריח אותם לזה, לזה אמרו המלוך תמלוך עלינו, איך יתכן שתמלוך עלינו, אם משול תמשול בנו, אם אתה משתדל אצל אבינו למשול בנו בכל כרחנו, ואם באמת אתה ראוי למלוכה, היה מהראוי לנו להשתדל להמליכך בראוננו.

ישועות מלכו

מדה כנגד מדה

ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא. על דרך מאמר חז"ל (בראשית רבה פרק מ"ט) על פסוק נוקם ה' ובעל חימה פירושו ה' שהוא בעל ואדון על החימה, לקצר ולמונעה כרצונו, ואמרו חז"ל (ברכות נה:), אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו, שנאמר אתה מלכא רעיונך על משכבך סליקך, ובוה פירשו מפרשים מ"ש פרעה בספר ליוסף חלום הפרות לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרוע, אם כן לא הרהרתי בוה מקודם, ח"ש הנה בעל החלומות הלזה הוא בעל ואדון עליהם, ולא באו לו החלומות מעצמם לולא היו רעיוניו תמיד למלוך ולמשול עלינו, בא אלינו כי בטח לבו כי לא נוכל לו, לכן אם נניחוחו בחיים הלא יעלה לגדולה וימשול עלינו, ויהרוג אותנו על שרצינו להרוג אותו, לכן מוטב אשר ועתה שהוא בידינו לכו ונהרגוהו, כמצות התורה הבא להורגך וכו', ואחר כך ונשליכוהו באחד הבורות, ובבורות מצויות חולדה וברדלס, והם יאכלו את גופו, ובוה ואמרנו נוכל לומר לפני אבינו, חיה רעה אכלתהו, ולא נאמר חיה רעה הרגתהו, ובוה אין אנו מוציאין דבר שקר מפינו, ויאמר כי מה' יצא הדבר מדה כנגד מדה, הוא הוציא דיבה על אחיו שאכלו אבר מן החי, לכן חיה רעה אכלתהו בעודו חי.

אלשיך הק'

נסיון נוסף

ביקש יעקב לישב בשלוה. איתא בברכות (דף ס"ד), הנפטר ממת צ"ל לך בשלום, מן החי לך שלום, כי החי מוכן לשלימות לכן יש לברכו שילך אליו ואומרים לך שלום משא"כ מת שחפשי ממצות ואינו הולך להשלימות, אלא עם השלימות שרכש לו בחייו ואומרים לך בשלום עם השלימות, ויעקב סבר אחר שעבר עליו צרות כ"כ, שהשיית לא ינסה לו עוד ורצה לישב "בשלוה" עם השלימות שכבר רכש לו בימי חייו. וקפצו עליו רוגנו של יוסף להורות לו כי יש לפניו נסיון של יוסף שיעמוד בו בצדקו. ועליו לילך לשלום להתנוע לשלימות יותר גדול עיין שם.

ישועות מלכו

ב' הפכיים

ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו. רש"י יום איר להם כו', ח"א מלאכתו ממש וכו', וק' הדול"ל ויהי היום מה הל' כהיום הזה, (ב) מה נפק"מ אם בא לעשות מלאכתו או בא סתם אל הבית, (ג) הלול"ל ותאמר שכבה עמי מה הל' לאמר, וי"ל היום הזה יש לפתור על יום השבת כמי"ש בפ' ויקהל זה הדבר וגו' ויש לומר בהיפך דיום השבת הוא בבחי' עוה"ב ונקרא "ההוא" יומי המעשה נקראו בל' יום הזה, עלמא דאתגליא כמי"ש היום הזה ה' אלקין מצוך לעשות וכמי"ש ביוסף למען עשה כיום הזה. ח"ש ויהי כהיום הזה דהיינו שהי' או שבת יום ההוא, אבל השעה הי' כעין יום הזה כעין ימי המעשה דיוסף אויל לשיטתי' דראוי להחמיר בדבר הנאסר לבי"נ כמו מפרסכת, ולכן אף ששמר שבת עכ"ז נזה כעין יום הזה שעשה איזה מלאכה שלא יעבור על יום ולילה לא ישבותו, ע"כ ויבא לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית כו' דאלו הי' שם מי נוכל לומר דאפשר רצה לו לעשות מלאכה והגם ששמר שבת אינו מחויב למסור נפשו על זה אבל שלא הי' שם מאנשי הבית ובה בעצמו לעשות מלאכתו, הבינה אשת פוטיפד רוצה להחמיר כב"נ ותתפשטו שדהי' לבש בגדי שבת, וראתה ב' הפכיים, שומר שבת ועושה מלאכתו דיוקא ודיקא אדונייה והוא בלי הכרח הבינה דסובר דאין רוצה לצאת מכלל ב"נ להקל ע"כ עושה איזה מלאכה, ממיילא מחויב ג"כ לעשות מבוקשה ולא למסור עצמו על זה דב"נ אינו מצווה על קידוש השם ועובר על ואך את דמכם כו', ח"ש ויבא לעשות מלאכתו ותתפשטהו בבגדו "לאמר" ר"ל מכה ב' הפכיים יהי' לה הוכחה, "לאמר" לו שכבי עמי כי אינו רשאי למסור נפשו.

בני יששכר

פה לשטן

וישנאו אותו ולא יכלו דברו שלום. וקשה דהוה ליה למימר ולא יכלו דברו שלום, ויש לומר דאמרו חז"ל (סוף ברכות), הנפטר מחביו לא יאמר לו לך בשלום, אלא לך שלום, והנפטר מן המת יאמר לו לך בשלום, וטעם הדבר כתבו (מהרש"א, ועין יוסף שם, ותפארת ישראל על משניות ר"ה סוף פ"ב), כי לך שלום, היינו שישג שלימות בהליכתו

פעם נחלה מאד הבאר מים חיים, והיה שוכב בחליו זמן רב בלי הכרה, והרופאים כבר נתיאשו ממנו מחייו, כן שכב שלשה ימים שלמים, ממש כדומם, לא פתח עיניו ולא דבר מאומה, המקורבים רק שפכו לתוך פיו מעט מרק, וכיצא בהן מהרפואות.

ויהי ביום השלישי, פתאום הגביה את עצמו וישב על המטה, הניח ידיו על ראשו והתחיל לצעוק בקול גדול "אוי אוי", ויתבהלו כל אנשיו סביבו על דבר פלא הלוה, עד שהרהיב עוז אחד מהם ויגש אליו וישאל לו לאמר: רבי, מה אתם צוקעים כל כך "אוי"? ויענה לו הבאר מים חיים: וכי אינך רואה כי הבעל שם טוב ז"ל עומד אצלי הנה? ויפחד האיש השואל יותר ויותר, אך ראו תיכף כי הוטב להבאר מים חיים מחליו, והיה הולך ומיטב המצב, עד שהתחיל לחזור לבריאותו כבראשונה, ויהי לפלא.

אז סיפר הרה"ק ואמר: בעת ההיא כבר נחלשתי מאד עד שכמעט הלכה נשמתו מקרבי, ולא נשאר בי כי אם קוסטא דחיותא, וראיתי, כי הנני הולך בעולמות העליונים, וגם ראיתי את רבינו הבעל שם טוב ז"ל, נגשתי אליו ואמרתי לו: רבי, עשו לי טובה שירפאני השי"ת. השיב לי הבעל שם טוב ז"ל: בני, מה אעשה לך וכבר נגזרה הגזרה. אמרתי לו: הלא דרכו בקודש של מורי ורבי הרה"ק רבי מיכלי מזולאטשוב ז"ל היתה, שלא ברך ברכת המזון בסעודה שלישית של שבת קודש בלי שידבר ויספר איזה ענין מכבודכם, ופעם אחת נמשכה ישיבתו סעודה שלישית עד אור היום, וצוה להביא מים האחרונים, נזכרתי ואמרתי לו: רבי, לא דברתם עדיין שום ענין מהבעל שם טוב ז"ל, ויאמר לי מורי ורבי: טוב עשית כי הזכרתי, וצוה לסלק את המים האחרונים מן השולחן, וסיפר איזה ענין מכבודכם, ורק אחי"כ נטל ידיו וברך ברכת המזון. הנה בודאי – טען הבאמ"ח עם הבעל שם טוב ואומר – היתה לכבודכם מזה נחת רוח, ואני הייתי גורם להנחת רוח הזו, על כן מחויב כבודכם להשיב לי טובה.

אז השיב הבעל שם טוב הקדוש ואמר: צדקת ממני, וזאת אעשה לך, כי אברכך, ובטחוני אשר ברכתי לא תשוב ריקם, וכן עשה, הניח ידיו הקדושות עלי ראשי, ובתחלה לא נפחדתי כל כך, כי כמעט לא היתה נשמתו בגופי, אך בכל רגע ורגע שלאחר כך התחילו כחותי להתחזק ולהבריא, ועכ"ז עדיין הייתי רואה את הבעל שם טוב הקדוש עומד לנגדי, וידיו הקדושים על ראשי לברכני, פחדתי מאוד והתחלתי לצעוק, עד ששבתי לאיתני ולבריאותי, עכ"ל. (קבוצת יעקב).

קומת הגוף שלו נשתנה בשבת קודש

ידוע אצל החסידים כי מדרגת הבאר מים חיים, בשבת קודש, היה משונה ממדרגתו בימות החול, ואף חבר ספר מיוחד בשם "סדורו של שבת", הרגיל על לשון צדיקים וחסידים ההוגים בתורתו הקדושה.

והוא לך מה שכתב בספר קבוצת יעקב (חברו: הרה"ק ר' יעקב מרגליות ב"ר משולם נתן מרגליות

היקולא דידיקיא

הרה"ק בעל באר מים חיים זל"ה"ה
כ"ז כסלו

אב"ד בארדטשוב, בן הרה"ק ר' שמואל מרגליות, אב"ד זל"טאטשוב ותלמיד הבעש"ט הקי זי"ע: בשם זקנו ר' שמואל ששאל אותו בנו, אם אמת מה שאומרים העולם שמערב שבת אחר הטבילה, עד אחר שבת היה הבאר מים חיים גבוה שני ראשים, אמר לו: בני, אתה ידעת כי אין דרכי לגום, וכי אני מדדתי קומתו? אך זאת אומר לך בעדות ברורה, ראיתי אותו בכל ערב שבת הולך למרחץ, ואחר כך ראיתי אותו בביאתו מן המרחץ, וממש לא בא זה האיש שהלך, ונדמה לאיש אחר בתוארו ובקומתו, בכל תואר גופו הקדוש היה משונה מבראשונה. וכע"ז איתא בספר דברי שלום (מאת האדמו"ר מקאדייטוב זצ"ל, פי בשלח): ושמענו בברור על הרה"ק מורינו חיים בעל המחבר ספר באר מים חיים וספר סדורו של שבת, שהיו רואים בחוש כי בשבת קודש הגביה קומתו גבוה בגוף ממש מקומתו שבששת ימי המעשה, כי צדיקים מהפכין חומר לצורה, והיה ניכר אף בחומר שלו, עכ"ל.

כרחם אב על בנים

להרה"ק ר' חיים משערטאוויץ ז"ל היה בן גרוע מאוד, וסברו החסידים שהרב אינו יודע כלום התנהגותו, הלכו לדבר אתו מענין הזה כדי לחשוב איזה עצה. כאשר עמדו אחורי הפתח קודם שנכנסו לפניו, שמעו שאומר הרב: "רביש"ע, אין צריכים עוד לכן גרוע כמו בני, ועכ"ז כיון שאני אביו אני נותן לו הכל, מכל שכן בניך ישראל שאינם חלילה במדרגה כזה, בודאי שאתה צריך ליתן להם כל סיפוקים". ראו שידוע היטב כל הענין, ולא נכנסו לדבר אתו. (חמדה גנוזה).

בענין זה יש לציין עובדא בדומה לה: להרה"ק ר' ברוך אשר מטשערנאביל זצוק"ל לא התקיימו לו בניו רח"ל. וכשנולד אצלו בנו הרה"ק ר' שלמה שמואל זצוק"ל, הכניסו את הילד עם עריסתו בחדר זקינו הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצוק"ל. פעם אחת באמצע התפלה התחיל הילד לבכות, והרה"ק ר' אהרן היה מנענע העריסה כדי להשתיקו. וראה זאת המשרת שהיה איש פשוט, ואמר: רבי, מיוועט האבין צו טון מיט אייך, על שהוא מנענע באמצע התפלה. אמר לו הרה"ק ר' אהרן: "ברוטאל", דו לערנסט מיר וואס צו טאן? מ'דארף ווייזן דעם רבונו של עולם אז מ'דארף רחמנות האבן אויף קינדער, אז מיר וועלן רחמנות האבן אויף אונזערע קינדער וועט ער רחמנות האבן אויף זיינע קינדער. (ילקוט מאורי אור).

עובדא בדומה לה אירע: פעם הלך הרה"ק הנ"ל לטייל עם שני נכדיו, והיה נשען עליהם בדרך חיבה יתירה. והבחין שזהו תמיה בעין הרואים, השיב בבחינה הנ"ל שאנחנו צריכים להראות להשי"ת איך שאנו מתנהגים עם בנינו שגם הוא יתנהג כן עם בניו, ואז פי' הפסוק (ישעיה נד, יג) וכל בניך לומדי ה', שאנו מלמדים להשי"ת שיתנהג עם בניו כמו שאנחנו מתנהגים בחיבה עם בנינו.

הלימוד בספרה"ק באר מים חיים

מצינו אצל גדולי רבותינו שצינו ובקשו מהתלמידים ללמוד בספר הקדוש והנחמד הזה, לעורר לבביהם לאהבה וליראה את ד'.

הרה"ק רבי יעקב צבי מפאריסוב זצ"ל נכד היהודי הקדוש, היה מודרך את בני הנעורים שיגמרו בכל שבוע הלמוד בספר "באר מים חיים" השייך לפרשת השבוע. (שיח שרפי קודש).

וכן אמר הרה"ק ר' יהושע מאוסטרובא בעל מחבר ספר תולדות אדם, בן הרה"ק מלענטשא זצ"ל, שספר באר מים חיים שייך לכל יהודי באשר הוא, ואמר שלשון הספר באר מים חיים מפתה לכל יהודי ויהודי לעבודת השי"ת, גם הרה"ק ר' שלמה מראדאמסק זצ"ל בקש מהבחורים שיקבעו שעור ברבים בספר הקדוש באר מים חיים. (תולדות אדמו"ר ראדאמסק).

מרן הרה"ק בעל עצי חיים זי"ע אמר: שכל המוסרים המביאים ליראה ולמעשים טובים, נמצאים בספר באר מים חיים, ולכן טוב ללמוד בספר לפני הלמוד גמרא ותוספות ושולחן ערוך, ובוה מקיים הסגולה שכתבו בספרים שצריך לעיין בספר מוסר לפני הלימוד.

[יש לציין פה הסבר בענין זה: פעם הגיע אחד להרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצוק"ל, ותינה לפניו את צערו שנכשל ונשתקע בעבירות רח"ל, ואינו יכול להפטר מהם. שאלו הרה"ק אם לומד ספרי יראה, והשיב בחיוב, שאלו שוב הרה"ק באיזה ספרים הוא לומד, והשיב שלומד בהספרים ראשית חכמה חובת הלבבות, שאלו הרה"ק אם עוסק גם בספרי חסידות, והשיב בשלילה. אמר לו הרה"ק: דע לך! כי כל זמן שלא תעסוק בספרי חסידות בדרך אור שבעת הימים הבעש"ט הקי, לא תמצא דרך להיפטר מן היצה"ר, שכן מקובלני מאבותי הקדושים כי ספרי היראה הינם קודש קדשים, אך הם נכתבו בעיקר לדורם, וספרי חסידות נכתבו לדורי דורות עד ביאת משיח צדקינו בב"א. (ילקוט מאורי אור, ערך ספרי חסידות).]

גם הרה"ק ר' בן ציון מבאבוב הי"ד זצ"ל, במכתב לאנשי שלומו מבקש שילמדו בספר הזה, וכתב בוה"ל: ... ויפה עשה אחת מבאר מים חיים ומשאר ספרי צדיקים מכל הונם ורכושם, עד כאן. וכן כתב בעל שומר אמונים זצ"ל לתלמידיו: ... ותראו ללמוד ולחזור ספר שלחן הטהור וללמוד בספר באר מים חיים וכל ספריו.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו
ארצה שעיר שדה אדום, כתב באוהב ישראל וישלח יעקב מלאכים לפניו ראשי תיבות וימ"ל, עי"ש מה שכתב לדרכו, ואף אנן נימא ביה מילתא לבאר מה ענין מילה לכאן.

(ב) ארצה שעיר אדום, כתב חתם סופר בפרשתן (עמוד קסה) ארצה שעיר שדה אדום, ראשי תיבות א"ש א"ש ב' פעמים, וצ"ב.

(ג) עם לבן גרתי ואחר עד עתה, פירש"י לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, דבר אחר גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי. וצריך ביאור לאיזה תועלת שלח לומר לעשו ששמר תרי"ג מצות בבית לבן, וכי עשו אוהב מצות היה שעל ידי זה ימצא חן בעיניו.

(ד) עם לבן גרתי, איתא במדרש (הובא בקדושת יו"ט) עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ואפילו פרה אדומה הקרבתי, וצריך ביאור.

שלא לחטוא על ידי עונה

ויתבאר על פי מה שפירשו המפרשים (קדושת לוי פ' עקב) על הפסוק (דברים יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו', שכבר הקשו בגמרא (ברכות לג:) אטו יראה מלתא זוטרתא היא. לכן פירשו דהכי קאמר מה, היינו בחינת עונה, ה' אלקיך שואל מעמך, אבל לא לחטוא על ידי העונה. ועל דרך שפירש הרה"ק הרבי ר' זושא זללה"ה הכתוב (תהלים ג) כי הלל רשע על תאות נפשו, בשביל תאות נפשו הוא עניו כמו הלל, ומשפיל את עצמו לחטוא כמה שלא נאה ולא יאתה אליו עשות פחיתות כזה שעושה, ובעונה פסולה כזה לא בחר ה', כי אם שיהיה עניו ובחינת מה ליראה את ה' על ידי זה, בהכיר שפלותו וגדולת הבורא יתברך, ומזה יגיע אליו היראה והפחד ובושתו ממנו יתברך שמו, עכ"ד. ובדרך זה פירש בנועם מגדים (פ' שמיני) מאמר הכתוב (ישעיה יב ה) זמרו ה' כי גאות עשה, זמרו ה' על הדבר הזה כי גאות עשה, שברא ועשה את הגאות בעולם, עכ"ד.

ויגבה לבו בדרכי ה'

ובבחינה זו כתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' בראשית) על הפסוק הלא אם תטיב שאת, כי לפעמים היצר הרע מדיח את האדם מדרך הטובה בהראות לו שפלותו ופחיתותו, וכבר כתב בעקידה (שער ס"ד) כי למען יגיע האדם אל שלימותו המכוון, מחויב שתהא השקפתו אל חלק המעולה שבו ולא אל חלק הרע והפחות, עי"ש. וזה שאמר הכתוב הלא אם תטיב שא"ת, דלטוב ישא את עצמו ויאמר הלא אני חלק אלוה ממעל, עכ"ד.

צריך להיות חכם להשתמש במדות הפכיות

ובזה פי' א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' נח) מה שכתב בעל הטורים את האלהים התהלך נ"ח סופי תיבות חכ"ם, כי דור המבול הם השחיתו דרכם ונזקקים לשאינן מינם מה שלא יאתה אליהם, כי אם השפילו את עצמם בעונה פסולה לחטוא על ידי זה למלא תאותם. והוא שהכתוב אומר (בראשית ו ד) הנפילים היו בארץ וגו', כי הפילו את עצמם

דברות קודש

מכ"ה מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת וישלח שנת תש"ע לפ"ק

נתפרסם עי"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ממדרגתם לכן קראם נפילים. ואמנם על נח אמר הכתוב צדיק תמים היה בדורותיו, ופירשו בגמרא (עבודה זרה ו.) צדיק במעשיו תמים בדרכיו, ופירש"י עניו ושפל רוח. והכונה בזה עם היותו עניו ושפל בעיניו, עם כל זה היה צדיק במעשיו ולא השחית דרכו, כי לא היה משתמש בבחינת עונה לחטוא, כי אם ליראה את ה', כמו שמתרגם בדחלתא דה' הליך נח. וזה בחינת חכם שהיה לו ב' הפכים בנושא אחד בחינת עונה ובחינת גאות, ויגבה לבו בדרכי ה' (דברי הימים ב יז ו) לבלי לחטוא למלא תאותו ח"ו, כי אם להעלות את עצמו למעלה לעשות רצון קונו, כידוע פירוש הקדושת לוי על הכתוב (קהלת ב יג) ויתרון החכם מן הכסיל כיתרון האור מן החשך, כי אור משתמע אורתא ויממא (פסחים ב.), מה שאין כן חשך אין משמעותיה רק לילה, וכדכתיב (תהלים קד כ) תשת חשך ויהי לילה, וזה עצמו ההבדל שבין חכמה לסכלות, כי החכם אם שהוא חכם, לפעמים ישנה טעמו וריחו לפי הצורך ויעשה עצמו כסיל, על דרך שעשה דוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך (תהלים לד א), מה שאין כן הכסיל אין בידו לעשות עצמו חכם בשום פעם ואופן, עכ"ד.

על ידי מצות מילה זוכים לחכמה

והנה מצות מילה הוא הדרך שעל ידו יזכה האדם לחכמה עליונה לדעת איך להשתמש במדות הפכיות, דהנה כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' בלק) לפרש הא דכתיב (בראשית יז כד) ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמולו, ופירש"י נטל סכין ורצה לחתוך והיה מתיירא מה עשה הקב"ה שלח ידו ואחז עמו שנאמר וכוות עמו הברית, לו לא נאמר אלא עמו, ע"כ. ומפני כך כתיב נמול אברהם ממילא על ידי זולתו הוא הקב"ה. והענין כי עיקר מצות מילה טעמו מבואר במורה (ח"ג פמ"ט) שהוא ההחליש כח האבר וחוש התאוה שבו, עי"ש. ולכן מצות מילה להכריע ערל"ה אותיות ר"ע ל"ה, היינו כח הרע שבו, ועל כן משה שנולד מהול נאמר בו כי טוב הוא. והנה כתיב (קהלת ג יד) כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם, וכיון שהשי"ת כביכול בעצמו הסיר הערלה וכח הרע של אברהם אבינו מאותו אבר כח המוליד כל זרעו וזרעו עד עולם, כבר הוסר שורש הרע מאותו מקום בפנימיותו מכל זרעו אחריו עד עולם. ואם כי אחד מזרעו אינו מהול הלא הוא רק בשר ערלתו, אבל שורש פנימיותו הרע כבר הוסר על ידי הקב"ה שכתר עמו הברית. וזה שאומרים בפיט הבאים עמ"ך בברית חותמך, עמך דייקא, על כן

ומבטן לשמך המה נימולים, היינו מבטן אפילו קודם הסרת הערלה יש להם דין נימול, כי כבר הוסר מהם כח הרע הפנימי מאותו אבר על ידי מילתו של אברהם אבינו בכחו של הקב"ה, ולכן ישראל אפילו הוא ערל הוא בכלל נימול לכמה דברים (עיין נדרים לא:), עכ"ד. ומעתה י"ל כי על ידי שנכתר ערלת הלב מבני ישראל, זוכים לחכמה עליונה הלזו לדעת איך ואימתי להשתמש במדות הפכיות, הן במדת עונה במקום הצורך והן במדת הגאות בזמן הצורך, ובבא ליד האדם לקיים אחת ממצות ה', יתחזק עצמו לדעת שהקב"ה מקבל תענוג מעבודתו, ובאיזה מדרגה שימצא האדם צריך שלא ימנעהו שום דבר מלקיים מצות ה', כי כל לימוד ותפלה ומצוה של איש הישראלי חשוב מאד אצל הקב"ה, ויזכור האדם כי הוא מממלכת כהנים וגוי קדוש, מזרע אברהם יצחק ויעקב, ויש לו קדושת הגוף, ועל כן לו נאה ויאה לעשות רצון ה' ולקיים מצות ומעש"ט.

ובזה יל"פ באופן אחר קצת הכתוב נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח, וכתב בעל הטורים את האלהים התהלך נח, סופי תיבות חכ"ם, ולפי דרכינו י"ל דאיתא באבות דרבי נתן (פרק ב) דנח נולד מהול, מדכתיב איש צדיק תמים. ולזה אמר את האלהים התהלך נח סופי תיבות חכ"ם, דכיון שהיה מהול נכרת ממנו ערלת הלב, ועל כן זכה לחכמה עליונה להשתמש בשני המדות עונה וגאות לדרכי ה'.

ובדרך זה יש לפרש מה דאיתא בגמרא (מנחות מג:): בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו, לאחר שיצא אמר עליה שירה שנאמר למנצח על השמינית מזמור לדוד, על מילה שניתנה בשמיני. וראוי להבין למה נתיישבה דעתו במצות מילה, הרי אותו המצוה כבר נעשה בקטנותו על ידי זולתו, ומה דהוי כבר הוי, ובעת הזאת עדיין הוא ערום בלא מצוה. אמנם לפי דרכינו י"ל בשעה שנכנס דוד המלך למרחץ, פי' לקיים הכתוב (ישעיה א טז) רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם, כי לגודל ענוותנותו החזיק עצמו למושע גדול, אולם תנאי התשובה הוא להיות בלב נשבר בהכנעה ועונה גדולה, ובודאי גם דוד המלך היה לבו נשבר בקרבו והיה לו הכנעה ועונה יתירה, אמנם חשש דוד המלך ואמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, כי היה מתיירא שמא מחמת גודל העניות יגרם לו להיות ערום בלא מצוה, כי בעת קיום המצוה יאמר מי אנכי לקיים מצות ה' ולעסוק בתורה ולעבוד את הבורא, וכך הוא דרכו של היצה"ר למנוע את האדם מן המצות על ידי שמזכיר לו כל החטאים למען לא יהיה לו חשק לקיים מצות הבורא, אכן כיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו, כי על ידי המילה שנימול אברהם אבינו, נכרת ערלת הלב מבני ישראל לדורותם, ועל ידי זה זכו בני ישראל לחכמה עליונה וכח אלהי להשתמש במדות הפכיות במקום ובזמן הצורך, ובאיזה מצב שיהיה יתחזק ויאמר כי ראוי הוא וחשוב לפני הקב"ה, ויכול לקיים מצות ומעש"ט כפי ערכו הראוי לו.

דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

(המשך מעמוד הקודם)

ובזה יתבאר הכתוב וישלח יעקב מלאכים לפניו, ראשי תיבות וימ"ל, ששלח לו מלאכים שנבראו ממצות מילה, כי על ידי זה נכרת ערלת הלב וזכה לחכמה עליונה, להשיג ולדעת אימתי להשתמש במדת ענוה ואימתי במדת הגאווה, ויצו אותם לאמר כה תאמרין לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לכן גרתי, לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, כי יעקב הוא הקטן היה ענוותן ושפל רוח, אבל דבר אחר, היה במדרגה אחרת לענין ותרי"ג מצות שמרתי, כי בעת קיום המצוה לא הלך בדרכי ענוה, אלא ויגבה לבו בדרכי ה', ולא למדתי ממעשיו הרעים, כי לכן היה ענו בשביל תאות נפשו, ועשה כל המעשים פסולים באמרו שהוא ענו ושפל רוח, אבל יעקב אבינו לא למד מעשיו אלא ותרי"ג מצות שמרתי, ובכח מצות מילה זכה לחכמה עליונה לדעת להשתמש במדות הפכיות.

וזה הרמז א'רצה ש'עיר ש'דה א'דום, ראשי תיבות א"ש א"ש ב' פעמים, ע"ד שכתב החתם סופר (פ' ברכה עמוד קלח) כי הקב"ה נתן לנו התורה שהיא אש, ועל ידי זה מהראוי שנהיה ועומדים נגד הכל כאש, כמאמרם (תענית ד.) האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה, שנאמר (ירמיה כג ט) הלא כה דברי כאש נאם ה'. אמנם לעומת זה מצינו בגמרא (תענית ז.) למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב (ישעיה נה א) הוי כל צמא לכו למים, ולומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. נמצא שני הפכים בנושא אחד, וישראל משתמשים בהפכים האלו במקום הראוי ובזמן הראוי לעבודת ה', דהיינו כנענים וממעטים עצמם לפני השי"ת כמים, ולעומת זה מגביהים לבם בדרכי ה' כאש, עכ"ד. וזה נרמז כאן להשתמש במדות הפכיות.

והנה בפרה אדומה כתיב (במדבר יו ו) ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת, ופירש"י ארז הוא הגבוה מכל האילנות ואזוב נמוך מכולם. ויש לדקדק הלא שני תולעת רמז לחוטא שיתנהג בענוה ושפלות רוח, והחוטא צריך להתנהג בענוה, ואם כן למה צוה להביא ארז שהוא גבוה. אמנם לדרכינו הכוונה כי יש צורך לשני מדות הללו, ולפעמים לדרכי ה' יש צורך להתגאות, וזה שאמר זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דרש"י פירש לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, וכיון שהשטן בא בתחבולה תמיד להטעות את האדם מדרכי ה', על כן יש צורך בשני המדות להשתמש בכל אחד בזמנו כפי הצורך, ודבר זה הוא חק לכל התורה. ולזה דרשו במדרש (במ"ד פ"ט ס"ג) על מצות פרה אדומה (קהלת ז כג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, כי מצות פרה אדומה שלוקחים עץ ארז ואזוב, להורות שצריכים להשתמש בשני מדות, הוא חכמה עליונה.

וזה ששלח יעקב אבינו לעשו והודיעו שלא נעשה שר וחשוב ולא נתקיים בו ברכת אביו, אמנם חשש שמא יחשוב עשו שמתוך ענותותו לא רדף אחר גדולה וכבוד ועל כן לא נעשה שר וחשוב, ואם כן ידיו עשו בדעתו שהיה בו גם כן ענוה פסולה ומסתמא לא קיים מצות ה', ולזה שלח לאמר ותרי"ג מצות שמרתי ואפילו פרה אדומה הקרבת, כי במקום אשר באתי לקיים ותרי"ג מצות לא נכשלתי בענוה פסולה, כי מצות פרה אדומה למדתי להשתמש בשני מדות הללו, ובכח מצות פרה אדומה שמרתי כל התרי"ג מצות כאשר צוה השי"ת.

ובזה יש לפרש להלן בפרשה שאמר המלאך ליעקב אבינו, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, דהנה ללחום עם מלאך ה' שרו של עשו אי אפשר במדת ענוה לבד, אלא בהצטרף לזה בחי' גאות וקדושה, ועל כן כאשר נצחו יעקב אבינו אמר לא יעקב יאמר עוד שמך, דשם יעקב רמו על מדת ענוה ועקב לבד, כי אם ישראל אותיות ל"ו ראש"י, להורות אשר בעת הצורך צריכים להשתמש במדת התנשאות לכבודו ויתברך.

והשי"ת יאה בעזרונו שנוכה למדת ענוה, ומדת ענוה לא ימנעוהו מלעשות רצון ה', ובבא לירדנו לקיים אחת ממצות ה' או לעסוק בתורה ובתפלה, עלינו לדעת כי כל אחד מישראל יש בו נשמה קדושה הבא ממקור קדוש, זרע אברהם יצחק ויעקב, ולו נאה ויאה לקיים מצות ה', וזה מחייבו לקיים מצות ה' בדחילו ורחימו ולעסוק בתורה ובתפלה כראוי לאיש חשוב, וכמו שאמר יעקב אבינו עם לכן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי, שקיים מצות ה', ולא למדתי ממעשיו הרעים להתנהג בענוה פסולה, ובדרך זה עלינו להתנהג לקיים מצות ומעש"ט בלב שלם. והשי"ת יעזור שנוכה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד ומעש"ט עלינו במהרה בימינו אמן.

צמצונו הלכה

בירורי הלכות, נערך (נסדר ע"י מערכת "בית וועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראת עינו של הגה"צ דומ"ץ דומ"ץ קרית יואל שליט"א) לחערות והארות: 845 662 4936 או ע"י הפעקס: 845 781 7213

הלכות חנוכה

בענין כיבוי נרות חנוכה -

א) נרות חנוכה צריך שידלקו לכל הפחות חצי שעה, ואם כיבה אותו בתוך החצי שעה [כגון שכבר עבר חצי שעה ובאמת עדיין לא עבר חצי שעה] צריך להחזיר ולהדליקו אמנם לא יכרך ע"י.

ב) ואפילו אם כבתה מעצמו, אף שמן הדיו אין חיוב לחזור ולהדליק [כבתה אין זקוק להי'"], מ"מ הידור מצוה הוא לחזור ולהדליק, וראוי להחזיר לעשות כן.

ג) אכפתה אחר שעברה חצי שעה פשוט שא"צ לחזור ולהדליקה, ומ"מ אין לכבות הנרות בידים מצד המנהג, [ובדיעבד אם כיבה אותו א"צ להחזיר ולהחזיר להדליקה], ואם התנה בשעת הדלקה שאינו מקצה השמן שבגרו אלא כפי שיעור הדלקת חצי שעה, בכח"ג מותר לכבותה אחר חצי שעה.

ד) וע"כ מי שרוצה לצאת מכותו לבית חורו אחר הדלקת הנרות בביתו, ומתיירא להניח הנרות דלוקים, יכוין בשעת הדלקה שמקצה השמן רק כשיעור חצי שעה, ואז מותר לכבותה אחר חצי שעה.

בענין טלטול המנורה ממקום למקום -

ה) בתוך החצי שעה אין לטלטל המנורה ממקום למקום, משום שהרואה שמשלטלם יסבור שמשתמש עם אותן הנרות לעצמו וליכא פרוסומו ניסא, אמנם בדיעבד עששה כן, יצא.

ו) וע"כ יש לדקדק להדליק הנרות במקום שיוכל להניחו שם לחצי שעה, ולא ידלוק במקום שמתירא מהילודים ויצטרך לטלטל המנורה בתוך החצי שעה, כגון מי שיודע שאם ידליק המנורה על פתח הדינו"ג רוב יצטרך לטלטל המנורה משם בתוך החצי שעה, כדי שהילודים לא יפכו המנורה [ויתר מצוין כן בערב שבת], לא ידליק שם המנורה, אלא על פתח של חדר אחר שלא יצטרך לטלטל משם.

ז) ויש שכתבו שאף לאחר חצי שעה יש להחזיר שלא לטלטל המנורה ממקום למקום כל זמן שהנרות דלוקים, כי הרואה שמשלטלם יסבור שמשתמש לאורה ולא ידע לחלק בין תוך חצי שעה לאחר חצי שעה, ומ"מ במקום צורך יש להקל בזה לטלטלם אחר חצי שעה.

- א) שרי"ע (סי' תרע"ב ס"ב).
- ב) ע' ב"א ה"ב (סי' תרע"ג סק"א) שבב"א מן המלך שם כיבה במזיד, צריך לחזור ולהדליק בברכה, אבל הנכנס הגדולה כתב שלא יכרך ע"י, וז"ל הפמ"ג (א"א סק"ב) ומשנ"ב (בשעה"צ סק"ב).
- ג) שרי"ע (סי' תרע"ג ס"ב).
- ד) ט"ו (סי' תרע"ג סק"י) ומג"א (סק"ב) בשם רש"י ל"ב.
- ה) מג"א (סי' תרע"ב סק"ד) בשם הבי"ח.
- ו) א"ר (סי' תרע"ב סק"ב) והטעם שמועיל תנאי, הוא משום דעיקר טעם האיסור לכבותן הוא משום דכל השמן שנתן להנחה הוציא למצותו אפילו יותר מחצי שעה [ומהא דטעמא כתב הא"י בסק"י שלפ"י יש הידור להניח שמן הרבה יותר משיעור דהא חז"ן שחל עליו קדושה שאסור לכבותן ולהשתמש בהם, ע"ש] וז"ל אם מתנה בפירוש שאינו מקצה לא השמן למצוה, אז מותר לכבות, וז"ל המחתי"ש, ומשנ"ב (סק"י) ע"ש.
- ז) וע' ברע"ת תורה (סי' תרע"ב ס"ד) שמי שכבד נתן כן אזהר פנמים א"צ להתנות יותר, ודפמ"א מדליק אדעתא דחכי ערש"י, וה"ה יש שנוהג להתנות לכבותן בכל פעם שיצא מהבית, וגם עכשיו רודף קודם ההדלקה שלך מהבית אף שלא התנה ה"ה כאלו התנה.
- ח) מג"א (סי' תרע"ה סק"ב) ש"א.
- ט) נתח נבחר בשו"ע (סי' תרע"ה סעיף א) שאם הדליק המנורה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא ידי חובתו [צריך לחזור ולהדליק], משום שהרואה יאמר לזכורנו אדלקה, ובי"א המג"א (סק"ב) בשם הבי"ח דרין זה הוא אפילו לירדן ונתנין להדליק בפנים, מ"מ אם הדליק בפנים והוציאה לחוץ [אף ששניהם מקום וא"י הדלקת] לא יצא ידי חובתו מטעם גז"ל, וכ"פ האחרונים והמשנ"ב (סק"ב) והוסף דלפ"י פשוט דה"ה אם הדליק בחוץ התינה בפנים ג"כ אינו יוצא מטעם זה.

והמשנ"ב בס"י שלאחריו (סק"י) מביא ממג"א בח"ל שבת שמקיל לטלטל המנורה ממקום למקום, והוא מ"ש המג"א (בס"י ס"א סק"ג) דרוקא כשהדליק בפנים והוציאה לחוץ לא יצא, אבל בחוץ במקום למקום שרי, ושכן יוצא מרש"י שדוקא להדליק למעלה מ"ו והניחו למטה לא יצא אבל למטה מ"ו במקום למקום שרי ע"ש במג"א (והובא גם במתח"ש סי' תרע"א סק"י ומשנ"ב שם סק"ל) וכדי שלא יהיו שני דברים אלו חתרים זה לזה צריך לומר שהחשש רואים אינו אלא כשהדליק בפנים ומוציא לחוץ או להפך, אבל בפנים במקום למקום ליכא חשש רואים, כן יוצא מדרוק דברי המשנ"ב (בס"י תרע"ה סק"ה וסק"ו), אבל הרע"א לא התנה לו בחלוקה זו, וע"כ תקשה סתירת דברי המג"א בזה ונראה ב"ע ע"י שו"ת ועק"א מהרורא תניא סי' קכ"ה, וכן בהנהגת רע"א דנפס ב"ש"ע מהר" פרידמאן ע"ה המג"א סי' תרע"א סק"ו]. ולמעשה מסיק המשנ"ב (סק"י) בשם הפמ"ג ולכתלה לא יטלטל המנורה כלל בתוך חצי שעה, וצריך יראת יאם לטלטל בפנים במקום למקום, ובפרט בזמננו שיש מנורות מיוחדים לנרות חנוכה של עיר כבאר להלן בדיבור זמנו שיבאר בהערה י"א.

י) כ"כ הא"י (סי' תרע"ב סק"ב) דלפ"ש הרש"ל (מובא במג"א סי' תרע"ב סק"ד) שאפילו לאחר חצי שעה לא ישתמש לאורה משום חשש רואים, ה"ה שאסור לטלטל ממקום למקום, ודלא כמ"ש המהרי"ו (המבוא בדרכי משה ומג"א סי' תרע"ה סק"ב) שכתב שדוקא תוך חצי שעה לא יטלטל, והוסף הא"י שאפילו אם מתנה שאינו מקצה השמן שלאחר חצי שעה, אינו מועיל לזה [אף שמועיל לענין כיבוי הנר כמ"ש ברין ג'] שהיה הרורא אינו יודע שהתנה, כ"ז (ברבי י"א) והובא להלכה בדרך החיים [וזמן הדלקת הנרות - דין דין] ומשנ"ב (תרע"ב שעה"צ סק"ב).

יא) ע' במג"א (סי' תרע"ה סק"ב) שבב"א מרדכי משה [בשם מהרי"ו] שלא יטלטל המנורה תוך חצי שעה, והובא בהביא אחרונים, ומשמע להראי שלאחר חצי שעה מותר לטלטל [וכמ"ש הא"י גופו שהמהרי"ו אינו סובר כותח], וכ"כ הדעת חר"ם בסי' תרע"ב שדברי המהרי"ו הוא נגד דין הא"י, ואע"פ שהמג"א עצמו [בסי' תרע"ב סק"ד] מביא ההוראה של הרש"ל שלא ישתמש לאורו אף אחר חצי שעה, היינו דוקא במשתמש להראי, ששאי"כ במג"א מילתא למקום ואינו משתמש עמו, וע"כ בממגרת השלחן (סי' קל"ט סק"ה) שכתב על החומרה של הא"י דרך החיים [שהובא בחינה הקודמת] יאכן כל האחרונים בסי' תרע"ב ובסי' תרע"ה לא הכירו איסור זה רק תוך חצי שעה". ובפרט בזמננו שמדליקין הנרות במנורה המיוחדת, וכ"כ ידעי שאין משתמשין עמו להראי, שבה"כ כתב הפר"ח (בסי' תרע"ה סוף אות א') שאפילו אוחז בידו כל זמן הדלקתו יצא, וליכא חשש רואים בזה, ומסיים שכן ראה להלכה ולא למעשה, והובא בפמ"ג (מ"ו תרע"ה סק"ב) וכתב שבדיעבד יצא, א"כ ודאי יש להקל בזה לגבי חומרת הא"י, עכ"פ בעת הצורך [ויסבאו זו הובא בספר חיים לח"ע ע"ש].